

A kakukot illető vonulási adatok feldolgozásának előkészítése.

Közli: PUNGER GYULA.

Vorbereitung der Bearbeitung von Kukuksdaten.

Mitgetheilt von JULIUS PUNGER.

Intézetünk egyik kitűzött feladatának megfelelően a költöző madarak vonulási adatait fajonként combinative és összehasonlítóan akarja feldolgozni és közzétenni. Ezt a nagy gondosságot igénylő, fáradságos munkát még a múlt évben megkezdte a *Cuculus canorus* faj adatainak összeállításával. — A M. Orn. Központnak idevonatkozó, hely, év, hó és nap szerint jegyzett adatai a múlt évben valamivel mentek többre háromezernél. Ezek azonban nem lehettek elégségesek a feldolgozáshoz, főként azért, mert nagy területekről vagy igen kevés, vagy éppen semmi adatunk sem volt. Ezért a különböző országok ornitologusaihoz felhívást intéztünk, kérvén, hogy akár saját, akár mások megfigyeléseit velünk közöljék, akár pedig a folyóiratokban s könyvekben megjelent vonulási közléseket nekünk megnevezék, hogy azokat felhasználás végett megszerezhessük.

Örömmel tapasztaltuk, hogy Európa különböző országaiból a szaktudósok és úgy iránt érdeklődők nagy száma kiváló készséggel válaszolta meg megkerésünket és lekötelező szíves-séggel ide vágó dolgozatokat vagy speciális adatokat küldött be, vagy ígérte, hogy küldeni fog.

Fel voltak keresve a következő országok ornitologusai:

1. *Hollandia*. Innen válaszoltak: Dr. GERRET POSTMA és Dr. FINSCH OTTÓ. — Egyik sem foglalkozván a vonulási jelenségek megfigyelésével, egyik sem küldhetett adatokat, de az első összeköttetést szerzett Dr. H. EKAMA jeles meteorologussal, a ki intézetünknek igen becses és terjedelmes adatsorozatokat adott különböző holland folyóiratokból kivonatolva. Dr. FINSCH O. pedig összeköttetést szerzett nekünk báró SNOUCHAERT de Schauburg ornitologus úrral, a

Entsprechend seiner gestellten Aufgabe, geht unser Institut daran, die Zugdaten der Wandervogel bei den einzelnen Arten combinativ und comparativ zu bearbeiten und zu publiciren. Diese mühselige und mit der grössten Sorgfalt durchzuführende Arbeit wurde mit der Sammlung von Kukuksdaten bereits im vorigen Jahre begonnen. Die diesbezüglichen nach Ort, Jahr, Monat und Tag notierten Daten beliefen sich schon im vorigen Jahre auf etwas über drei tausend. Allein dieselben konnten zur Bearbeitung noch nicht genügen, hauptsächlich aus dem Grunde nicht, da uns noch von sehr grossen Gebieten entweder nur sehr wenige oder gar keine Angaben zur Verfügung standen. Es sind deshalb die Ornithologen verschiedener Länder von uns ersucht worden, die eigenen oder von Anderen herkommenden Beobachtungen uns mitzutheilen, oder aber die in Zeitschriften und Büchern über Vogelzug veröffentlichten Abhandlungen behufs Benützung bei der Bearbeitung zu benennen.

Es gereichte uns zur grössten Freude zu sehen, mit welcher Zuvorkommenheit Fachgelehrte und die sich für die Sache Interessirenden unserem Anliegen willfahrten. Man bekam hierdurch Abhandlungen, specielle Notizen und Angaben, und jene, die es gegenwärtig nicht zu thun vermochten versprochen es für eine spätere Zeit.

Es sind ersucht worden die Ornithologen folgender Länder:

1. *Holland*. Von hier antworteten: Dr. POSTMA GERRET und Dr. OTTO FINSCH. Da sich keiner von den Genannten mit Phänologie befasst, war keiner imstande uns Daten schicken zu können, doch haben wir dem ersten die Verbindung mit dem berühmten Meteorologen Dr. H. EKAMA, der aus holländischen Zeitschriften dem Institute sehr wertvolle Datenreihen excerpirte, zu verdanken. Herr Dr. OTTO FINSCH machte uns mit Herrn Baron SNOUCHAERT de Schau-

ki felkérésünkre szíves volt adatok gyűjtésére vállalkozni. Igérete szerint az első jelentést ez év májusában fogjuk megkapni.

Németország. Innen felhívásunkra Dr. EGON IHNE tanár úr adatok szíves kiszolgáltatásával kötelezett le.

Dánia. Erre a területre nézve HAASE O. úr ígért adatokat, s ennek küldését meg is kezdte egy a Herluf Winge dolgozatának első részéből készített gondosan összeállított német kivonattal, mely más madárfajokra vonatkozik ugyan, de igen becses adatokat tartalmaz. Reméljük a legközelebbi küldemény nyújtani fog Cuculus-adatokat is.

Svédország. Adatok biztos megküldését helyezték kilátásba KOLTHOFF GUSZTAV — múzeumi konzervátor a kir. egyetemenél — és WESTERLUND A. KÁROLY bölesészeti tudor urak.

Norvégia. FOSLIE M. H. múzeumigazgató (Trondhjem). BRUNCHORST J. bergeni múzeumigazgató és LANDMARK A. krisztianiai balászáti felügyelő urak ígértek támogatást, az utóbbi két fontos pontról hosszabb adatsorozatot is küldött.

Oroszország. Ide négy megkeresést intéztünk, a melyet nemes MIDDENORFF E. és HÄRMS M. urak gazdag adatsorozatokkal válaszoltak; előbbi az «Isepiptesen»-ből kivonatolva a kakukra vonatkozó bő anyagon kívül mellesleg a ragadozó madarakra vonatkozókat is adott, az utóbbi pedig különböző nehezen hozzáférhető orosz nyelvű folyóiratokból készített tartalmas kivonatokkal örvendeztetett meg.

Ausztria. Kérésünkre SCHAEFFER A. máriahofi lelkész úr (Stajersország) közölte Blasius Hanf adatait, pótolva a maga eszközölte megfigyelésekkel. Schmidhoffeni nemes TSCHUSI VICTOR lovag úr (Hallein, Salzburg) Hanf Balázs adatainak megszerzésében is szíves segítségünkre volt, a saját értékes adatsorozatát engedte át.

Bosznia. REISER ORTHMÁR múzeumi őr úrtól kaptunk egy pár adatot.

Olaszország. PAVESI P. egyet. tanár úr megküldte az ő «Calendario»-jából kivonatolt adatokat, és a «Calendario»-nak egy nekünk hiányzó példányát is. — ANGELINI G. (Róma) tanár úrtól több külön lenyomatot, melyek egyike kakukadatokat is tartalmaz, valamint FERRAGNI ED. úrtól már publikált adatok kivonatát vettük, a

burg bekennt, der sich als Ornithologe auf unser Anliegen bereit erklärt hat, uns Daten zu verschaffen und versprach für Mai l. J. den ersten Bericht.

Deutschland. Prof. Dr. EGON IHNE hat uns durch Zusendung von Daten zu Dank verpflichtet.

Dänemark. Für dieses Gebiet hat uns Herr O. HAASE Daten zugesagt, deren Mittheilung er auch durch einen sorgfältig zusammengestellten Auszug des ersten Theiles der Publication HERLUF WINGE's begann. Dieser Auszug bezieht sich zwar auf andere Arten, doch sind in demselben sehr wertvolle Beobachtungen enthalten. Hoffentlich wird uns der nächste Bericht auch Cuculus-Daten bringen.

Schweden. Sichere Zusendung von Beobachtungen stellten uns in Aussicht HERR GUSTAV KOLTHOFF, Conservator am Museum der königl. Universität, und A. CARL WESTERLUND Doctor der Philosophie.

Norwegen. Ihren Beistand versprachen uns die Herren H. M. FOSLIE, Director des Museums in Bergen, und A. LANDMARK, Ficherei-Aufseher in Christiania; letzterer Herr hat uns auch schon zwei längere Reihen von wichtigen Punkten zugestellt.

Russland. Hieher sind vier Briefe gerichtet worden, welche von den Herren E. v. MIDDENORFF und M. HÄRMS durch reichliches Material erwidert wurden; Ersteren gab uns neben einem Auszuge der Isepiptesen auch einen Bericht über Raubvögel, während uns Herr M. HÄRMS werthvolle Auszüge aus verschiedenen schwer zugänglichen russischen Zeitschriften zustellte.

Oesterreich. Auf unser Ansuchen sandte uns Herr. A. SCHAEFFER, Pfarrer in Mariahof (Steiermark), nebst seinen eigenen Beobachtungen die Daten Blasius Hanf's. Herr Ritter VICTOR von TSCHUSI zu Schmidhoffen, der uns auch bei der Beschaffung der Blasius Hanf'schen Beobachtungen gütigst beihilflich war, sandte uns seine eigenen wertvollen Beobachtungen aus Hallein (Salzburg).

Bosnien. Von Herrn O. REISER, Custos des Museums, erhielten wir einige Daten.

Italien. Von P. PAVESI, Universitätsprofessor erhielten wir einen Auszug aus seinem «Calendario ornithologico», und ausserdem sandte er uns die fehlenden Exemplare seines «Calendario.» Von Herrn Professor G. ANGELINI (Rom) erhielten wir mehrere Souderabdrücke welche,

két utóbbiban csak általánosan — és nem év és nap szerint megnevezett adatok vannak: de reméljük, hogy — a mint ez urak kilátásba helyezték, — ezután ilyeneket is fogunk kapni. — *Szicília* szigetéről — erről a madárvonulás tekintetében igen fontos területről — készséges válaszával örvendeztetek meg WHITAKER S. JOS. és AVOLIO KONRAD lovag urak, sőt most egyelőre általánosan jellemző kisebb közlés beküldése mellett avval biztattak, hogy jövőre fixsz adatokat is fognak gyűjteni.

Svájcz. FATIO VIKTOR úr a kakuk érkezéséről Svájcz több megfigyelési pontjára vonatkozó általánosan jellemző vázlatot és Dr. FISCHER-SIGWART úr egy, táblázatos adatokkal felszerelt hosszabb érkezést juttatott intézetünköz.

Nem kaptunk választ Luxemburgból, Portugáliából és Malta szigetéről. — Az Alphonse de la Fontaine (Luxemburg) és José Maria Rosa de Carvalho (Portugália) urakhoz intézett leveleink visszajöttek, mert ezimzettek már meghaltak.

Ezenkívül megkerestük Angliában Dr. SCLATER Ph. híres ornitologust abbeli kérésünkkel, hogy kegyeskedjék intézetünknek az angol megfigyelési pontok földrajzi meghatározását megküldeni. E tudós ornitologus nem kis mértékben kötelezte le a M. O. Központot, a mikor szíves volt hozzánk juttatni a kért jegyzéket, melyet a kísérő levél előbeszátása mellett alább a Ferro szerinti átszámítással megoldva adunk.

Az angol megfigyelési pozíciói jegyzéke után közöljük a beérkezés idő szerinti sorrendjében a kakuk vonulására vonatkozó azon adatokat, melyek még publikálva nem voltak és pedig 1. az általános vázlatokat, 2. a szorosan, hely és nap szerint megnevezett adatok jegyzékét s illetőleg a kísérő leveleket is. FISCHER-SIGWART úr dolgozatát, miután olyan időben jött, hogy a mostani füzetre elő nem készíthetjük, csak az ősi füzetben adhatjuk.

I. Az angol megfigyelő állomások.

Londoni állattani társaság.
3. Hannover-tér, London W. 1898. jan. 5.

Tisztelt Urain!

Közelebbi válaszul mult okt. 28-iki levelére, ime küldöm az angol madár-megfigyelési állomásoknak egy nyomtatott jegyzékét, valamint egyidejűleg azok szélességének és Greenwich szerinti hosszúságának lajstromát is kéziratban.

auch Beobachtungen über den Kukuk enthalten; von Herrn Ed. FERRAGNI erhielten wir einen Auszug über schon publicierte Beobachtungen und keine nach Jahr und Tag bestimmte Zugdaten, doch sagten uns genannte Herren auch solche zu. Von der in Hinsicht des Zuges so wichtigen Insel Sicilien wurde unser Ansuchen von Herrn S. JOS. WHITAKER und Ritter KONRAD v. AVOLIO bereitwilligst beantwortet, vorläufig sandten sie uns einige kleinere Aufsätze, versprachen aber auch Zugdaten zu sammeln.

Schweiz. Herr VICTOR FATIO gab eine den Kukukzug im Allgemeinen charakterisierende Skizze; Dr. SIGWART-FISCHER eine längere Abhandlung mit Tabellen über den Zug.

Aus *Luxemburg* und *Portugal* und von der Insel *Malta* erhielten wir keine Antwort. Unsere an die Herren ALPHONSE de la FONTAINE (Luxemburg) und JOSÉ MARIA ROZA de CARVALHO (Portugal) gerichteten Briefe kamen zurück; die Adressaten sind verstorben.

Ausserdem ersuchten wir H. Dr. PH. SCLATER, den berühmten englischen Ornithologen, um freundliche Zusendung der geographischen Positionen der englischen Beobachtungsstationen; der gelehrte Ornithologe hat die Ungar. Ornith. Centrale durch die Zusendung des gewünschten Verzeichnisses zu nicht geringem Danke verpflichtet. Wir lassen diese mit Umrechnung der Positionen nach Ferro sammt dem begleitenden Briefe folgen.

Nach dem Verzeichniss der englischen Beobachtungsstationen geben wir in der Reihe des Eintreffens jene Aufsätze und Zugdaten, welche noch nicht publiciert waren, u. z.: 1. die allgemeinen Aufsätze, 2. die nach Jahr, Tag und Ort bestimmten Zugdaten sammt den begleitenden Schreiben. Die Abhandlung des Herrn FISCHER-SIGWARTS konnte jetzt nicht vorbereitet werden und wird im Herbsthefte folgen.

I. The English Observing Stations.

Zoological Society of London.
3. Hanover Square, London W.

Dear Sir,

In further reply to your letter of Oct. 28-th. I now send you a printed list of the English Observing Stations for Birds and along with it a Ms. list of their latitudes and longitudes from Greenwich.

Ebből a Ferró szerinti hosszúságokat könnyen kiszámíthatja Ön; Európának ezen részében azonban mindenki Greenwichtól számít.

Remélvén, hogy ezzel ezéltát elősegíthettem,
vagyok hive

Scater Ph. L.

From there you can easily calculate the longitudes from Ferol, but in this part of Europa everyone calculates from Greenwich.

Hoping this may be of some use to you,

I am Yours faithfully

Ph. L. Scater.

Az angol madár-megfigyelési állomások jegyzéke.

List of the English Observing-Stations for Birds.

	Szél. É. Lat. N.	Hosszúság, Longit.	
		Greenwich	Ferro
1. Iceland	—	—	—
2. Do.	—	—	—
3. Faroe no Ligtletthouse at the date of the Inquiry	—	—	—
3b. Fair Isle	{ Két pont. Alsó. (L.) } 59°30'45"	1°39' 0" (Ny.) W.	16°—'52"
	{ Two, Felső (H.) } 59°33' 0"	1°36'30" (Ny.) W.	16° 3'22"
<i>Skótország. — Scotland.</i>			
4. N. Unst	60°51'22"	0°53'00" (Ny.) W.	16°46'52"
5. Whalsey Skerries	60°25'30"	0°43'30" (Ny.) W.	16°56'22"
6. Bressay Sound	60° 6'10"	1° 7'30" (Ny.) W.	16°32'22"
7. Sumburgh Head	59°51'15"	1°16'20" (Ny.) W.	16°23'32"
8. N. Ronaldshay	59°23'24"	2°22'45" (Ny.) W.	15°17' 7"
9. Start Point	59°16'45"	2°22'25" (Ny.) W.	15°17'27"
10. Auskerry	59° 1'25"	2°34'20" (Ny.) W.	15° 5'32"
11. Hoy Sound, Alsó (Low.)	58°56'25"	3°18'25" (Ny.) W.	14°21'27"
12. Hoy Sound, Felső (High.)	58°56'10"	3°16'12" (Ny.) W.	14°23'40"
13. Cantick Head	58°47'18"	3° 7'50" (Ny.) W.	14°32' 2"
14. Pentland Skerries	58°41'22"	2°55'25" (Ny.) W.	14°44'27"
15. Dunnet Head	58°40'16"	3°22'25" (Ny.) W.	14°17'27"
16. Holborn Head	58°36'55"	3°32'20" (Ny.) W.	14° 7'32"
17. Noss Head	58°28' 3"	3° 3' 5" (Ny.) W.	14°36'47"
18. Tarbet Ness	57°51'54"	3°46'30" (Ny.) W.	13°41'22"
19. Cromarty	57°41' 0"	4° 2' 0" (Ny.) W.	13°37'52"
20. Chanoury Point	57°34'30"	4° 5' 0" (Ny.) W.	13°34'52"
21. Covesea Skerries	57°43'15"	3°20'20" (Ny.) W.	14°19'32"
22. Kinnaird Head	57°41'52"	2° 0'10" (Ny.) W.	15°39'42"
23. Buchan Ness	57°28'15"	1°46'25" (Ny.) W.	15°41'30"
24. Girdleness	57° 8'33"	2° 4' 6" (Ny.) W.	15°33'46"
25. Montrose Ness	56°42' 5"	2°26' 9" (Ny.) W.	15°13'43"
26. Bell Koek	56°26' 3"	2°23' 6" (Ny.) W.	15°16'46"
27. Isle of Moy	56°11' 9"	2°33'25" (Ny.) W.	15° 6'30"
28. Inchkeith	56° 2' 0"	3° 8' 5" (Ny.) W.	14°31'47"
28b. Fidra (1885)	56° 4'20"	2°46'50" (Ny.) W.	14°53' 2"
29. St. Abbs Head	55°55' 0"	2° 8' 0" (Ny.) W.	15°31'52"
<i>Angol keleti part. — England-East Coast:</i>			
30. Longstone A., F. (L. H.)	55°39' 0"	1°37' 0" (Ny.) W.	16° 2'52"
31. Inner Farn L. H.	55°37' 0"	1°39' 0" (Ny.) W.	16°—'52"

		Greenwich	Ferro
22. Coquet Island L. H.	55°20' 6"	1°32' 0" (Ny.) W.	16° 7'52"
33. 5 Buoy Jeas L. V.	54°37'36"	1°10'30" (Ny.) W.	16°29'22"
34. Whitby High L. H.	54°28'40"	0°34'10" (Ny.) W.	17° 5'42"
35. Flamborough Head L. H.	54° 7' 0"	0° 5' 0" (Ny.) W.	17°33'52"
36. Spurn Point L. H.	53°34'45"	0° 7'10" (K.) E.	17°47' 2"
37. Spurn L. H.	53°34' 0"	0°13' 0" (K.) E.	17°52'52"
38. Inner Dowsing L. V.	53°19' 5"	0°34'00" (K.) E.	18°13'52"
39. Dudgeon L. V.	53°14'30"	0°57'13" (K.) E.	18°37' 5"
40. Outer Dowsing L. V.	53°27' 0"	1° 5' 6" (K.) E.	18°44'58"
41. Llyn Wells L. V.	53° 1'25"	0°25'50" (K.) E.	18° 5'42"
42. Hasbro' L. V.	52°58'45"	1°35'20" (K.) E.	19°15'12"
43. Leman and Ower L. V.	53° 8'40"	1°59' 0" (K.) E.	19°38'52"
44. Hunstanton L. H.	52°56'54"	0°29'50" (K.) E.	18° 9'42"
45. Cromer L. H.	52°55'27"	1°19' 5" (K.) E.	18°58'57"
46. Hasbro L. H.	52°49'12"	1°32'20" (K.) E.	19°12'12"
47. Winterton L. H.	52°43' 0"	1°41'30" (K.) E.	19°21'22"
48. Newarp L. V.	52°45' 0"	1°53' 0" (K.) E.	19°32'52"
49. Cockle L. V.	52°41'20"	1°46'20" (K.) E.	19°26'12"
50. Corton L. V.	52°31'30"	1°49'30" (K.) E.	19°29'22"
51. Orfordness L. H.	52° 5' 0"	1°34'30" (K.) E.	19°14'22"
52. Languard Point L. H.	51°56' 5"	1°19'10" (K.) E.	18°59' 2"
53. Shipwash L. V.	52° 1'48"	1°37'55" (K.) E.	19°14'47"
54. Swin Middle L. V.	51°39' 0"	1° 6'30" (K.) E.	18°46'22"
55. Nore L. V.	51°29' 0"	0°48' 0" (K.) E.	18°27'52"
56. Tongue L. V.	51°30' 5"	1°22'50" (K.) E.	19° 2'42"
57. Kentish Knock L. V.	51°38'50"	1°39'55" (K.) E.	19°19'47"
58. Galloper L. V.	51°43'25"	1°56'50" (K.) E.	19°36'42"
59. North Foreland L. H.	51°22'28"	1°26'48" (K.) E.	19° 6'40"
60. Nord Sand Head L. V.	51°19'30"	1°35'20" (K.) E.	19°15'12"
61. Gull L. V.	51°16' 0"	1°28'25" (K.) E.	19° 8'17"
62. Eastside L. V.	51°13' 0"	1°36'25" (K.) E.	19°15'17"
63. South Foreland L. H.	51° 8'23"	1°22'22" (K.) E.	19° 2'14"
64. South Sand Head L. V.	51° 9' 0"	1°28' 0" (K.) E.	19° 7'52"
65. Varne L. V.	50°56'10"	1°16'50" (K.) E.	18°56'42"

Skót-nyugoti part. Scotland-West Coast:

81. Cape Wrath	58°37'30"	4°59'41" (Ny.) W.	12°40'11"
82. Rhu Stoir	58°14'10"	5°23' 0" (Ny.) W.	12°16'52"
83. Butt of Lewis	58°30'40"	6°16' 1" (Ny.) W.	11°23'51"
84. Stornoway	58°11'28"	6°22'10" (Ny.) W.	11°17'42"
85. Island Ghlais	57°51'25"	6°38'28" (Ny.) W.	11° 1'24"
86. Monach Isles	57°31'34"	7°41'38" (Ny.) W.	9°58'14"
87. Ushenish	57°17'25"	7°11'31" (Ny.) W.	10°28'21"
88. Barra Head	56°47' 8"	7°39' 9" (Ny.) W.	10°—'43"
89. Rona	57°20' 0"	6° 1'20" (Ny.) W.	11°38'32"
90. Kyleakin	57°16'39"	5°44'28" (Ny.) W.	11°45'24"
91. Isle Ornsay	57° 8'40"	5°46'50" (Ny.) W.	11°53' 2"
92. Ardnamurchan	56°43'38"	6°13'29" (Ny.) W.	11°26'23"
93. Skerryvore and Hynish Signal Tower, Tiree	56°19'22"	7° 6'32" (Ny.) W.	10°23'20"

Szél, É. Lat. N.

Hosszúság, Longit.

		Greenwich	Ferro
94. Dhuheartach	56° 8' 0"	6°38' 0" (Ny.) W.	11° 1'52"
95. Sound of Mull	56°38' 0"	6° 4' 0" (Ny.) W.	11°35'52"
96. Corran Ferry	56°43'16"	5°14'28" (Ny.) W.	12°25'24"
97. Lismore	56°27'19"	5°36'22" (Ny.) W.	12° 3'30"
98. Fladda, Easdale	56°14'48"	5°40'51" (Ny.) W.	11°59' 1"
99. Rhuvaal	55°56' 6"	6° 7'30" (Ny.) W.	11°32'22"
100. M'Arthur's Head	55°45'50"	6° 2'50" (Ny.) W.	11°37' 2"
101. Skervuile	55°55'30"	5°50' 0" (Ny.) W.	11°49'52"
102. Rhinn of Islay	55°40'20"	6°30'46" (Ny.) W.	11° 9' 6"
103. Lochindaul	55°44'40"	6°22'15" (Ny.) W.	11°17'37"
104. Mull of Kintyre	55°18'39"	5°48' 0" (Ny.) W.	11°51'52"
105. Sanda	55°16'30"	5°34'55" (Ny.) W.	12° 4'57"
106. Devaar	55°25'45"	5°32'16" (Ny.) W.	12° 7'36"
107. Pladda, Arran	55°26' 0"	5° 7' 9" (Ny.) W.	12°32'43"
108. Lamlash	55°31' 0"	5° 4' 0" (Ny.) W.	12°35'52"
109. Turnberry	55°19'30"	4°50'20" (Ny.) W.	12°49'32"
109b. Ailsa Craig (building 1885)	55°15'10"	5° 6'15" (Ny.) W.	12°33'37"
110. Corsewall	55° 0'29"	5° 9'28" (Ny.) W.	12°30'24"
111. Loch Ryan	54°58'35"	5° 2' 0" (Ny.) W.	12°37'52"
112. Portpatrick	54°50'20"	5° 7' 2" (Ny.) W.	12°32'50"
113. Mull of Golloway	54°58'10"	4°51'20" (Ny.) W.	12°48'32"
114. Little Ross	54°46' 0"	4° 5' 0" (Ny.) W.	13°34'52"

Man szigete. — Isle of Man :

115. Point of Ayre	54°24'56"	4°22' 1" (Ny.) W.	13°17'51"
116. Douglas Head	54° 8'35"	4°27'52" (Ny.) W.	13°12'—"
117. Langness (1888)	54° 3'20"	4°50' 5" (Ny.) W.	12°49'47"
118. Chickens Rock	54° 2' 0"	4°50' 5" (Ny.) W.	12°49'47"

Angol nyugoti part. — England. West-Coast :

119. Bahama Bonk L. V.	54°19'40"	4°12'55" (Ny.) W.	13°26'57"
120. St. Bees L. H.	54°30'50"	3°37'50" (Ny.) W.	14° 2' 2"
121. Selker L. V.	54°16'15"	3°33'40" (Ny.) W.	14° 6'12"
122. Morecambe Bay L. V.	53°54' 0"	3°31' 0" (Ny.) W.	14° 8'52"
123. Dee L. V.	53°22' 3"	3°18' 6" (Ny.) W.	14°21'46"
124. Air L. H.	53°21' 0"	3°19'—" (Ny.) W.	14°20'52"
125. Menai L. H.	53°18'50"	4° 2'20" (Ny.) W.	13°37'32"
126. Skerries L. H.	53°25'15"	4°36'20" (Ny.) W.	13° 3'32"
127. Holyhead Breakwater L. H.	53°18'54"	4°37' 1" (Ny.) W.	13° 2'51"
128. South Stack	53°18'30"	4°42' 0" (Ny.) W.	12°57'52"
129. Carnarvon Bay L. V.	53° 5'55"	4°44'20" (Ny.) W.	12°55'32"
130. St. Tudwalls L. H.	52°47'50"	4°28'10" (Ny.) W.	13°11'42"
131. Bardsey Island L. H.	52°45' 0"	4°47'50" (Ny.) W.	12°52' 2"
132. Cardigan Bay L. V.	52°24'30"	5° 0'30" (Ny.) W.	12°39'22"
133. South Bishop L. H.	51°51'10"	5°24'40" (Ny.) W.	12°15'12"
134. Smalls L. H.	51°43'15"	5°40'15" (Ny.) W.	12°59'37"
135. Great Castlehead L. H.	—	—	—
136. Milford L. H.	51°41' 0"	5°10'30" (Ny.) W.	12°29'22"
137. Caldy L. H.	51°37'52"	4°40'59" (Ny.) W.	12°58'53"
138. Helwick L. W.	51°30'30"	4°24'40" (Ny.) W.	13°15'12"

Szél. E. Lat. N.

Hosszúság Longit.

		Greenwich	Ferro
139. Scarweather L. V.	51°26'53"	3°55'54" (Ny.) W.	13°43'58"
140. Nosh L. H.	51°24' 0"	3°33' 0" (Ny.) W.	14° 6'52"
141. Breaksea L. V.	51°20'10"	3°18' 0" (Ny.) W.	14°21'52"
142. Flatholm L. H.	51°22'31"	3° 7' 3" (Ny.) W.	14°32'49"
143. English Welsh Groundo L. V.	51°26'50"	2°59'30" (Ny.) W.	14°40'22"
144. Usk L. H.	51°32'20"	2°59'30" (Ny.) W.	14°40'22"
145. Avon L. H.	51°30' 0"	2°42' 0" (Ny.) W.	14°57'52"
146. Burnham L. H.	51°15' 0"	3° 0' 0" (Ny.) W.	14°39'52"
147. Bull Point L. H.	51°11'45"	4°12'10" (Ny.) W.	13°27'42"
148. Bideford L. H.	51° 4' 0"	4°12'30" (Ny.) W.	13°27'22"
149. Lundy L. H.	51°10' 0"	4°40'19" (Ny.) W.	12°59'33"
150. Hartland Point L. H.	51° 1'24"	4°31'52" (Ny.) W.	13° 8'—"
151. Trorse Head L. H.	50°33' 0"	5° 1'55" (Ny.) W.	12°37'57"
152. Godrevy L. H.	50°14'30"	5°24' 0" (Ny.) W.	12° 5'52"
153. Longships L. H.	50° 4'10"	5°44'45" (Ny.) W.	11°55' 7"
154. Sevenstones L. V.	50° 3'40"	6° 4'30" (Ny.) W.	11°35'22"
155. Wolf-Rock L. H.	49°56'43"	5°48'27" (Ny.) W.	11°51'15"
156. Scilly L. H.	49°53'33"	6°20'38" (Ny.) W.	11°19'14"
157. Bishop's Rock L. H.	49°52'30"	6°27' 0" (Ny.) W.	11°12'52"
158. Lizard L. H.	49°57'40"	5°12' 6" (Ny.) W.	12°27'46"
159. Falmouth Harbour L. H.	50° 8'30"	5° 1' 0" (Ny.) W.	12°38'52"
160. Eddystone L. H.	50°10'49"	4°15'53" (Ny.) W.	13°23'52"
161. Plymouth Breakwater L. H.	50°20' 2"	4° 9'27" (Ny.) W.	13°30'25"
162. Start L. H.	50°13'18"	3°38'28" (Ny.) W.	14° 1'24"

Irorszög. — Ireland:

1. Fastnet	51°23'18"	9°36'25" (Ny.) W.	8° 3'27"
2. Galley Head	51°31'50"	8°57'10" (Ny.) W.	8°42'42"
3. Old Head, Kinsale	51°36'11"	8°31'58" (Ny.) W.	9° 7'54"
4. Mine Head	51°59'33"	7°35' 8" (Ny.) W.	10° 4'44"
5. Dungarvan	52° 4'27"	7°33' 5" (Ny.) W.	10° 6'47"
5b. Coningbeg Lt.-ship	52° 2'25"	6°40' 0" (Ny.) W.	10°59'52"
6. Barrels Rock Lt.-ship	52° 0'55"	6°24'20" (Ny.) W.	11°15'32"
7. Juskur	52°12' 9"	6°12'25" (Ny.) W.	11°27'27"
8. Arklow S. Lt.-ship	52°41'15"	5°56'40" (Ny.) W.	11°43'12"
8b. Arklow N. Lt.-ship	52°53'40"	5°50'40" (Ny.) W.	11°49'12"
10. Kish Bank Lt.-ship	53°19'20"	5°54'42" (Ny.) W.	11°45'10"
11. Howth Baily	53°21'40"	6° 3' 6" (Ny.) W.	11°36'46"
12. Rockabill	53°35'47"	6° 0'20" (Ny.) W.	11°39'32"
13. Copeland Island	54°41'50"	5°31'30" (Ny.) W.	12° 8'22"
14. Maidens	54°55'47"	5°44'18" (Ny.) W.	11°55'34"
15. Rathlin	55°18'10"	6°10'45" (Ny.) W.	11°29' 7"
16. Innishtrahull	55°25'55"	7°13'37" (Ny.) W.	10°26'15"
17. Dunree Head	55°11'50"	7°33'10" (Ny.) W.	10° 6'42"
18. Lough Swilly	55°16'33"	7°37'53" (Ny.) W.	10° 1'59"
19. Tory Island	55°16'26"	8°15' 0" (Ny.) W.	9°24'52"
20. Aranmore	55° 0'52"	8°33'48" (Ny.) W.	9° 6' 4"
21. Rathlin O'Birue	54°39'47"	8°49'52" (Ny.) W.	8°50'—"
22. Killybegs	54°34' 8"	8°27'33" (Ny.) W.	9°12'19"
23. Oyster Island	54°18' 5"	8°34'10" (Ny.) W.	9° 5'42"

	Szél. É. Lat. N.	Hosszúság. Longit.	
		Greenwich	Ferro
24. Broadhaven	54°16' 0''	9°53' 0'' (Ny.) W.	7°46'52''
25. Eagle Island W.	54°17' 0''	10° 5'31'' (Ny.) W.	7°34'21''
26. Blackrock, Moyo	54° 4'10''	10°19'20'' (Ny.) W.	7°20'32''
27. Blacksod Point	54° 5'45''	10° 3'34'' (Ny.) W.	7°36'18''
28. Clare Island	53°49'30''	9°59'30'' (Ny.) W.	7°40'22''
29. Slyne Head	53°23'58''	10°14' 1'' (Ny.) W.	7°25'51''
30. Arran Island N.	53° 8'55''	9°51'30'' (Ny.) W.	7°48'22''
31. Straw Island	53° 6'56''	9°37'45'' (Ny.) W.	8° 2' 7''
32. Arran Island S.	53° 2'40''	9°31'30'' (Ny.) W.	8° 8'22''
33. Samphire Island	52°16'14''	9°52'53'' (Ny.) W.	7°46'59''
34. Jearaght	52° 4'30''	10°40' 0'' (Ny.) W.	6°59'52''
35. Valentia	51°56' 0''	10°19'16'' (Ny.) W.	7°20'36''
36. Skelligs	51°46'14''	10°32'45'' (Ny.) W.	7° 7' 7''
37. Dursey Island	51°35'30''	10°18' 3'' (Ny.) W.	7°21'49''

Külső állomások. — Outlying Stations:

38. Casquets L. H., Alderney	49°43'17''	2°22'42'' (Ny.) W.	15°17'10''
39. Hanois L. H., Guernsey	49°26' 2''	2°42'10'' (Ny.) W.	14°57'42''

II. A kakukra vonatkozólag beérkezett jelentések.

A kakukra (Cuculus canorus L.) vonatkozó érkezési adatok Svájczból.

(Első jelentés, válaszul a Magyar Ornít. Központ megkeresésére).

Közi: FATIO V.

A kakuk — *Cuculus canorus* megjött:

Genf vidékén, 375 m. m., az ország délnyugoti szögletén, a svájci síkság torkolatánál az Alpsek és Jura között, a mely madaraink legnagyobb részére nézve a Franciaországban Németországba irányuló vonulás főútja :

márczius 29-ikét (1809) kivéve, rendszeren április 3. és 8. között; néha 10-ikén legkésőbbben.

Zofingen környékén (Argau), a svájci síkságnak ugyanazon útirányán, körülbelül 185 kilométernyire Észak-észak-kelet felé:

néha április 4-ikétől, de leggyakrabban 6-ikától 12-ikéig.

Engelbergnél, — havasalji völgy, Genftől körülbelül ugyanazon távolságra, de inkább az ország közepe táján és 1000 m. m., talán ugyanazon útirányon de keletre hajolva — : ritkán április 10—15-ike előtt.

Aquila. VI.

II. Eingelangte Berichte über den Zug des Kukuks.

Arrivées du Coucou — Cuculus canorus L. — dans la Suisse.

(Premières données, en réponse aux demandes du Bureau Central Ornith. de Hongrie).

Par M. V. FATIO.

Le Coucou (*Cuculus canorus*) arrive:

Dans les environs de Genève, — 375^{m.}/_{m.}, à l'extrême Sud-Ouest du pays et à l'entrée de la plaine suisse, entre Alpes et Jura, route principale, de France à Allemagne, pour la plupart de nos Oiseaux:

except. le 29 Mars (1809), d'ordinaire entre les 3 et 8 avril, parfois le 10 seulement.

* *Dans les environs de Zofingue* (Argovia), à 185 Kilométer environ, plus au N. N-Est, sur la même route de la plaine suisse:

parfois dès le 4 avril, plus souvent entre les 6 et 12 du même mois.

* *À Engelberg*, — vallée subalpine, à même distance de Genève à peu près, mais plus au centre du pays et à 1000^{m.}/_{m.}, peut-être par la même route avec détour vers l'Est:

rarement avant les 10—15 avril.

Basel környékén, az ország északi szélén, a Jura végső nyulványán túl, talán egy más, ezen hegyláncznak nyugoti oldalát követő útvonalon: rendszeren ápril közepén, néha 2—3 nappal előbb.

Chur környékén, (Graubünden) — havasalji völgy — az ország keleti felében, 605 m. m., valószínűleg egy más, az elég magas dombokon (a Lukmanier s talán a Splügen szorosokon) keresztül vezető útvonalon, mely Tessin-kantonból vagy Olaszország északi részéből viszen át, s a mely nem tehet 40 kilométernél többet, — körülbelül:

általánosan ápril 16—20-ika közt, néha 3—4 nappal korábban.

A *Felső-Engadin mellékén* — havasi völgy. 1800 m. m., a keleti szélén, egy más, Olaszországból Ausztriába, magas hegyeken keresztül vezető útvonalon, melyet nagyon sok madár követ, a mely azonban a kakukra nézve nem tekinthető fontos vonulási vonalnak —:

ha az idő kedvező, ápril közepétől kezdve, ha kedvezőtlen május első felében (néha május 20-ikán legkésőbbben).

Tessinben — az Alpsek déli felén, az Olaszország felőli határon; — némely írók szerint ápril közepe táján.

Ebből a néhány összehasonlító adatból az tűnik ki, hogy az a nagy útvonal, a mely Franciaországból Németországba közvetlenül, a svájcezi nagy síkságon át az Alpsek kikerülésével vezet, nemcsak a leggyakoribb, hanem egyszerűsége miatt a legkorábbi és leggyorsabb lefolyású is.

A mi az *őszi elvonulást* illeti, ez a tartózkodási körülmények és feltételek szerint — sokképen változik, általában azonban a különböző pontok többé-kevésbé emelkedettebb és védeletlenebb voltának megfelelően augusztus hó vége és október hó közepe közötti időben, kivételesen október végén* szokott végbemenni.

Genève nézve, — dél-nyugoton, — szeptember közepe és október között mennek el (a teljesen kifejlettek, öregek általában megkezdői lévén a vonulásnak); *Covisra* nézve — keleten — nagyjából augusztus végén és szeptember elején esik a költözés.

U. i. Reményem, hogy később több és részletesebb adatokkal fogok szolgálhatni. (A fen-

Le *Dans les environs de Bâle*, — au nord du pays, derrière les derniers contreforts du Jura, peut-être par une autre route suivant les versants Ouest de cette chaîne:

d'ordinaire mi-avril, parfois 2 ou 3 jours plus tôt.

* *Dans les environs de Coire* (Grisons), — Vallée subalpine, à l'Est du pays, à 605^m s/m., très probablement par une autre route traversant des cols assez élevés (Lukmanier et peut-être Splügen et amenant du Tessin ou du nord de l'Italie, dont la frontière n'est qu'à 40 Kilom., environ:

généralement entre les 16 et 20 avril, parfois 3 ou 4 jours plus tôt.

* *Dans la Haute Engadine*, vallée alpine, à 1800^m s/m., à l'extrême Est, par une autre route, d'Italie à Autriche, passant par des cols élevés, route que suivent beaucoup d'Oiseaux, mais qui ne peut pas être considérée comme ligne importante de passage pour le Coucou:

si le temps est favorable, dès la *mi-avril*, s'il est défavorable, dans la *1-ère moitié de mai* (parfois seulement le 20 mai).

* *Dans le Tessin*, au Sud des Alpes, frontière d'Italie, d'après quelques auteurs: vers le milieu d'avril.

De ces quelques données comparées, il semble ressortir que la grande route qui conduit directement de la France à l'Allemagne, par la plaine suisse, en évitant les Alpes, soit, à la fois, la plus fréquentée, la plus précoce et la plus rapidement parcourue.

Quant au a *départs*, qui varient beaucoup avec les circonstances et les conditions d'habitat, ils s'effectuent généralement, suivant les localités plus ou moins élevées, ou exposées, entre la *fin d'août* et le milieu d'octobre, exceptionnellement à la fin de ce dernier mois.* Pour *Genève*, ou S. Ouest, volentiers entre mi-septembre et mi-octobre (les adultes partant généralement les premiers); pour *Coire*, à l'Est, en majorité vers la fin d'août, ou au commencement de septembre.

P. S. J'espère pouvoir vous fournir, plus tard, des données plus nombreuses et plus

* Dr. Stölker Szent-Gallenben, említi, hogy neki 1871-ben október 27-ikén hoztak egy fiatal kakukot.

* Le dr. Stölker, à St. Gall, rapporte qu'un jeune Coucou lui fut encore apporté le 27 octobre 1871.

nebbi adatokból a Genfre vonatkozók a legszabatosabbak).

Genf, 1898. deczemb. 4-ikén.

*

*A Cuculus canorus L. vonulása Sziczi-
liában.*

WHITAKER, J. I. S.

Szicziiai népies neve: Cuccu di passa.

„ „ „ Cuccu di Maju.

A kakuk Szicília szigetén rendszeres vonuló; tavaszi vonulása főként április hó folyamán és május első felében megy véghez, míg az őszi költözés leginkább szeptember hónap és október első felében szokott történni; az előbbi vonulás, a mennyiséget illetőleg sokkal gazdagabb, mint az utóbbi. — Egy-egy alkalmi kóbor már márczius hó végén is elérheti Szicziát és előfordulhat még október utolsó napjain is, de ezek rendkívüli esetek.

A madarak tömege, tavasszal, az északi út alkalmával, Sziczián átvonul a nélkül, hogy néhány óránál továbbra itt megállapodnék; azonban egy bizonyos szám visszamarad és a sziget belsejének hegyesebb és erdős vidékein, — mint a milyenek a Madonia-hegység és a Bosco di Ficuzza, a hol minden alkalommal találkoztam velök június hónapban, — szaporít.

A tavaszi vonulás legelőkelőbb idején, mint április végén és május kezdetén a kakukoknak tekintélyes száma fordul elé Palermó közvetlen szomszédságában, mint pl. a Piana dei Colli és a La-Favoritabeli Royal Park területein, különösen ha éppen úgy esik a dolog, hogy a Sirokkó vagy délkeleti szél fú, a mikor a madarak az ezen vidéken bőven előforduló olajfa ligetekbe gyülekeznek, a hol éppen úgy megtalálják az élelmet, mint az idő mostohasága ellen való oltalmat.

E fajnak egyesei, a melyek nyáron át Szicziában maradnak, a mint én tapasztaltam, a sziget belsejének hegyesebb vidékeire vonulnak, a hol szép tölgyerdők (*Quercus robur*) díszlenek és havasalji növénytenyészet van, s ott maradnak szeptember hónapig, a mikor a szigeten felnevelkedett új nemzedékekkel és az északra visszaterő költözőkkel egyetemben útra kelnek téli szállásaik felé.

Palermóban, a városi múzeumban a kakuknak több példánya van meg, de szerencsétlenségre, valamennyinek jelzőcéduláján hiányzik

détailléés. (Des dates ci-dessus, les plus précises sont celles relatives à Genève).

Genève, 4/XII, 98.

*

*The passage of the Cuculus canorus L. in
Sicily.*

By J. I. S. WHITAKER.

Volg. Sic. *Cuccu di passa.*

id. *Cuccu di maju.*

The Cuckoo is of regular passage in Sicily, the spring migration being effected chiefly during the month of April, and the first half of May, while the autumn migration takes place principally during the month of September, and the early part of October, the former passage in point of number being far more abundant than the latter. An occasional straggler may reach Sicily as early as the end of March, and occur there as late as the end of October, but these are exceptional cases.

The bulk of the birds in spring pass through Sicily on their way North, without stopping more than a few hours to rest, but a certain number remain, and breed in the more mountainous and wooded regions of the interior of the Island, such as the Madonie Mountains and the Bosco di Ficuzza, where I have constantly met with them in the month of June.

During the height of the spring passage, at the end of April and beginning of May, considerable numbers of Cuckoos occur in the immediate vicinity of Palermo, such as the Piana dei Colli and the Royal Park of la Favorita, particularly should the wind happen to be blowing from *Scirocco*, or the S. E. quarter, when the birds congregate in the Olive groves plentiful in these districts, where they find both food and shelter for the time being.

The individuals of this species which remain throughout the summer in Sicily, as I have recently remarked, retire to the more mountainous parts of the interior of the Island, where fine Oak forests (*Quercus robur*), and a sub-Alpine vegetation are to be found, and here they remain until the month of September, when, together with the birds bred in the Island, and the migrants returning from the North, they take their departure for their winter quarters.

The Palermo Town Museum possesses several specimens of the Cuckoo, but unfortunately all

a dátum. Nekem, a saját gyűjteményemben, vannak a tollazat különböző fokozatain levő példányaim, melyeket Palermo közelében április és május hó folyamán kaptam és van egy fiatal hím, vörhenyes mezben, a mely a múlt (1898.) őszön október első felében a kertemből került. Van egy kakuktojásom is, mely a múlt év (1898.) június 2-ikán, a *czigány csaláncsiús* (*Pratincola rubicola*) fészékben találtattott a Madonia-hegység környékén.

Palermó, 1899. január 4-ikén.

*

A kakuk vonulása Szicília keleti részén.

AVOLIO KONRÁD lovagtól.

A *Cuculus canorus*, mely Szicília némely részeiben kakuk, a sziget keleti felében pedig *Turturaru* népies néven ismeretes, a vadgerlékkel (*Turtur turtur* (L.)) együtt jelenik meg. A megérkezés ideje április 23-ika, némely évben azonban néhány nappal korábban jön, némely években pedig május első napjáig késik. Ez, a mint a vadászok mondják, attól függ, milyen szél fú; a kedvező szelek a nyugotiak, ezek lévén a szigetnek ezen a részén a szárazföldi szelek.

Szeptemberben, az elvonulás időszakában, csak kevés, hogy ne mondjuk a legkevesebb számban mutatkozik, valamint a kivándorló vadgerlek száma is csekélyebb, talán azért, mert ezek szétszakadozottan kis csapatokban és éjjel vonulnak.

Ezen a partkörnyéken, főképen a Passaró foknál, a gerle vonulása különösen bőséges és sok idő óta ismételődik, a mint ezt gyaníthatni annak az említett fok közelében levő révnek elnevezéséről, a melyet *Marsameminek* hívnak; eme név a «*marsa al hamam*»-ból (*مارسى ال حماسة*) származik, a mi arabul azt jelenti: *gulambok kikötője*; az idevaló összetetéseket lásd Amari M.-nek Biblioteca arabosicula I. kötetének 125. old.

A *Cuculus canorus* követi a gerle vonulását, mint a *Falco subbuteo* L. követi a mezei pacsirtát, honnan emez az olasz *lotolajo* (= pacsirtás) nevet kapta, és mint a *Falco merillus* (GERINI) = *Aesalon regulus* PALL., melyet Sziciliában *Marvizzarumak* is neveznek, s a mely a népies nyelven *marvizzok*nak hívott rigókkal egyidejűleg lép fel ezen a szigeten.

Noto, 1899. január 23.

*

without dates on the labels. In my own collection I have specimens, in different stages of plumage, obtained near Palermo during the months of April & May, and one, a young male in the rufous dress, which was obtained in my garden last autumn (1898) in the early part of October. I have also an egg of the Cuckoo found on the 2nd June last year (1898) in the nest of a Stone-chat (*Pratincola rubicola*) in the Madonian district.

Palermo, 4-en January 1899.

*

Il passaggio di Cuculus canorus nella Sicilia orientale.

DEL. CAV. CORRADO AVOLIO.

Il *Cuculus canorus*, detto in alcune parti di questa isola *Cucu*, nella Sicilia orientale *Turturaru*, entra qui colle tortore. La data dell'arrivo è il 23 aprile, ma qualche anno anticipa di alcuni giorni e qualche altro ritarda fino a primi di maggio. Ciò dicono i cacciatori dipende dal vento che spira; i venti favorevoli sono quelli d'ovest, che per questa parte dell'isola sono venti di terra.

In settembre, epoca della partenza, se ne vedono di meno, per non dire perchissimi, come sono in minor numero le tortore emigranti, forse perché questa partono alla spicciolata, in piccoli branchi, e di notte.

In questa costa, segnatamente a Capo Passaro, il passo delle Tortore è singolarmente abbondante; e si ripete da molto tempo, a giudicare dal nome d'una rada, vicina al capo, detta *Marsamemi*, che, dall'arabo *mārsā 'al hamam* (*مارسى ال حماسة*), significa «porto delle colombe». Il geografo arabo Edrisi ne fa cenno; si riscontri la Biblioteca arabo-sicula di M. Amari, V. I, 125.

Il *Cuculus canorus* segue il volo della tortore, come il *Falco subbuteo* segue quello della lodole, donde il nome italiano *Lodolaio*, e il *Aesalon regulus* PALL. = *Falco merillus* (GERINI), che in Sicilia chiamano anche *Marvizzaru* entra in quest'isola insieme coi tordi, detti in dialetto *marvizzì*.

Noto, 23 gennaio 1899.

*

A kakuk érkezése Mária-hof területén.

Közli: SCHAFER S.

T. Magy. Ornith. Központ!

Alólírott sietve küldi a kívánt adatokat, a mennyiben azok a megbold. HANF P. BALÁZS jegyzetkönyvéből kiírhatók voltak:

Die Ankunft des Kukuks in Mariahof.

Mitgeteilt von HERRN AL. SCHAFER.

Wohllöbl. Ung. Ornith. Centrale!

Gefertigter beeilt sich die gewünschten Daten, soweit sie im Notizenbuche des sel. A. BLASIUS HANF vorhanden sind zu übersenden:

*A Cuculus canorus első megjelenése Mária-hof környékén:**Erste Ankunft des Cuculus canorus.*

1854. IV. 25.	1863. IV. 25.	1876. IV. 20.
1855. IV. 28.	1870. IV. 22.	1882. IV. 1.
1856. IV. 23.	1874. IV. 18.	
1858. IV. 28.	1875. V. 2.	

Ezekhez adom még a magam megfigyeléseit is:

Dazu gebe ich noch meine eigene Beobachtung:

1897. IV. 22.
1898. IV. 19.

Az elvonulásra nézve nincs semmi feljegyzés; én magam az utolsó példányt a megelőző (1898.) évben aug. 28-án láttam.

HANF P. B. a cuculus canorus-ról adott hosszabb értekezésében, «Die Vögel des Turfteiches» pg. 94. azt mondja e madár vonulásáról röviden:

«Jön april vége felé s azonnal hallatja ismeretes kiáltását. Nemsokára azután a nőstény, ivadéka számára, ápoló szülők után néz.»

Kiváló tisztelettel

Mária-hof, 1899 febr. 8-án.

hive

Schaffer P. Sándor.

*

Über den Abzug im Herbste findet sich keine Bemerkung, ich selbst beobachtete das letzte Exemplar im vorigen Jahre (1898) am 28. VIII.

In seiner längeren Abhandlung über den *Cuculus canorus*: cf. Die Vögel des Furteiches pg. 94, sagt P. BLASIUS HANF über den Zug desselben kurz:

«Kommt gegen Ende April in unsere Gegend an und lässt alsogleich seinen bekannten Ruf hören. — Bald darauf sieht sich auch das Weibchen um Pflegeeltern für ihre Nachkommenschaft um.» . . .

Mit Hochachtung

Mariahof, am 8. Februar 1899.

ergebenster

P. Alexander Schaffer.

*

A kakuk első megszólulása Giessenben.

Dr. Hoffmann Hermann tanár megfigyelései alapján, közli dr. IHNE EGON tanár úr (Giessen):

Erster Ruf des Kukuks in Giessen.

Mitgeteilt nach Beobachtung von Prof. dr. HERMANN HOFFMANN, vom Herrn Prof. dr. EGON IHNE (Giessen):

1846. IV. 23.	1850. —	1854. IV. 16.
47. IV. 30.	51. —	55. V. 5.
48. —	52. IV. 25.	56. IV. 23.
49. IV. 26.	53. V. 1.	57. IV. 21.

1858. IV. 19.	1870. IV. 17.	1882. IV. 19.
59. —	71. IV. 19.	83. IV. 18.
	72. IV. 23.	84. IV. 27.
1860. IV. 29.	73. IV. 20.	85. IV. 19.
61. V. 9.	74. IV. 26.	86. IV. 21.
62. IV. 25.	75. IV. 25.	87. IV. 20.
63. IV. 19.	76. IV. 4.	88. IV. 14.
64. IV. 23.	77. IV. 27.	89. IV. 23.
65. IV. 14.	78. IV. 15.	
66. IV. 17.	79. IV. 23.	1890. IV. 17.
67. IV. 11.		91. IV. 16.
68. IV. 19.	1880. IV. 24.	
69. IV. 10.	81. IV. 14.	

Közép (Mittel) april. 21.

*

Kakukra vonatkozó érkezési adatok Halleinből
(Salzburg.)

Ankunfts-Daten vom Kukuk bei Hallein
(Salzburg.)

Közli: SCHMIDHOFFENI DEMES TSCHUSI VIKTOR lovag.

Mitgeteilt von Herrn VIKTOR Ritter von TSCHUSI zu
SCHMIDHOFFEN.

Igen tisztelt Uram!

Hochgeehrter Herr!

Beeses megkeresésében kifejezett kívánságának örömmel teszek eleget, a midőn a *Cuculus canorus*-nak a mi vidékünkre vonatkozó, 1872—1898. évi érkezési adatait mellékelve megküldöm.

Im Besitze Ihres werthen Schreibens entspreche ich gerne Ihrem Wunsche und sende Ihnen gleichzeitig die Ankunfts-Daten von *Cuculus canorus* 1892—1898 — aus hiesiger Gegend.

Megjegyzem, hogy nekem még az idevaló vidékre vonatkozólag a legtöbb költöző madárról vannak hasonló adatsorozataim, a melyeket bárkinek szívesen rendelkezésére bocsátok.

Ich bemerke, dass ich ähnliche Datenreihen aus hiesiger Gegend über die meisten Zugvögel besitze, die jedem gerne zur Benützung zur Disposition stehen.

Tännenhof-villa, Hallein mellett, 1899. I. 7.

Villa Tännenhof b/Hallein 7. I. 99.

Kiváló tisztelettel

Ihr ergebener

Schmidhoffeni Tschusi.

Tschusi zu Schmidhoffen.

A Cuculus canorus érkezési adatai Halleinből (Salzburg) 442 m. az Adr. t. f.

Ankunfts-Daten von Cuculus canorus bei Hallein (Salzburg) 442 m. ü. d. Adr. m.

1872—1898.

1872.	IV. 22.	} először hallva. } zuerst gehört.
1873.	IV. 19.	
1874.	IV. 24.	
1875.	IV. 22.	
1876.	IV. 24.	} állítólag már IV. 17.-én hallották. } angeblich bereits den 17. IV. gehört.
1877.	IV. 15.	
1878.	IV. 22.	
1879.	IV. 22.	} 2 db. szól. } 2 St. gehört.

1880.	IV.	24.	} nem én észleltem, mivel Karlsbadban valék. } nicht von mir beobachtet, da ich in Karlsbad weilte.
1881.	IV.	17.	
1882.	V.	2.	} A gollingeri vízesésnél IV. 26. } Beim Gollinger Wasserfall 26. IV. 6 h/p. m.
1883.	IV.	27.	
1884.	IV.	16.	
1885.	IV.	28.	
1886.	?		} Linzben laktam. } Wohnte in Linz a/O.
1887.	V.	1.	
1888.	*V.	3.	
1889.	IV.	24.	
1890.	IV.	21.	
1891.	IV.	30.	
1892.	**IV.	14.	
1893.	IV.	26.	
1894.	**IV.	14.	
1895.	IV.	20.	
1896.	IV.	20.	
1897.	IV.	23.	
1898.	IV.	27.	} Salzburgban IV. 26. } in Salzburg: 26/IV.

* Legkésőbbi. (Spätester Datum.)

** Legkorábbi. (Frühester.)

*

Adatok Norvégiából a kakuk tavaszi vonulásáról.

Közli: LANDMARK A.

Tisztelt Uram!

Bocsánatot kérve, hogy az 1898. évi november 15-én kelt levelére olyan hosszas késedelemmel válaszolok, ezennel küldöm Önnek a *Cuculus canorus* érkezési adatainak — a meny-nyiben jegyezve valának — alábbi két jegyzékét, több évek sorozatáról, Norvégiának két különböző megfigyelési pontjáról, u. m. 1. Fredrikstadból (D.-Keleten) és 2. Stavangerből (D.-Nyugaton.)

A megfigyeléseket THOME I. és BAHR T. uraknak köszönhetjük.

Tisztelettel

Nagyrabecsnülésem kifejezése mellett,
Krisztiania, 1899 február 12-én.

igaz hive
Landmark A.

Dates of the spring passage of Cuculus canorus in Norway.

Communicated by Mr. A. LANDMARK.

Dear Sir,

Apologizing for my long delay in answering yours of Novbr. 15th 1898, I hereby send you the following lists showing (as far as noticed) the date of arrival, during a series of years, of *Cuculus canorus* to two different places in Norway, viz. 1. Fredrikstad (in the S. E.) and 2. Stavanger (in the S. W.).

The observations are due Mr. THOME and Mr. T. BAHR; respectfully.

With kind regards, your very truly

Christiania, February 12th 1899.

A. Landmark.

Fredrikstad (THOME, J.)

1878.	V.	14.	
1879.	V.	12.	{ Késői tavaszodás. Late spring.
1880.	V.	9.	
1881.	V.	16.	{ Nagyon késői tavasz; az erdőkben hó. Very late spring; snow in the forests.
1882.	V.	5.	
1883.	V.	8.	
1884.	V.	6.	{ Nem nagy számmal 11-éig. Not numerous till the 11 th .
1885.	V.	6.	
1886.	V.	13.	{ Északi szél. Northerly Wind.
1887.	V.	5.	{ Nyugoti sz. West-w.
1888.	V.	11.	{ Északi sz. North. w.
1889.	V.	5.	{ Ész. kel. N. E.
1890.	V.	1.	{ Ész. kel. - Korai tavasz. N. E. Early spring.
1891.	V.	9.	{ Szélesend. — 14-étől kezdve több. No wind. — Numerous from the 14 th .
1892.	V.	10.	{ D. S.
1893.	V.	11.	{ D. S.
1894.	V.	1.	{ D. 5-étől kezdve számosan. — Nagyon korai tavasz. S. Numerous from the 5 th — Very early spring.
1895.	V.	2.	{ D. K. — Korai tavasz. S. E. — Early spring.
1896.	V.	10.	{ É. N.
1897.	V.	2.	{ D. Ny. (erős.) S. W. (strong.)
1898.	V.	2.	{ K. — 6-ától számosan. Késői tavasz. E. — Numerous from the 6 th . — Late spring.

Stavanger (BAHR, T.)

1876.	V.	8.	1880.	V.	8.	1884.	V.	5.
1877.	V.	9.	1881.	V.	15.	1885.	IV.	30.
1878.	V.	6.	1882.	V.	7.	1886.	V.	9.
1879.	?		1883.	V.	10.	1887.	V.	5.

Fogadják a tisztelt beküldő urak kegyes sziveségükért, a melylyel az itt fennebb közzétett adatok beszoiglatásával, valamint a már másutt publikált ilyenemű anyagnak kivonatban vagy külön lenyomatban való beküldésével intézetünket lekötelezték, a Magy. Ornithol. Központ nevében kifejezett hálás köszönetünket. Engedjék reménylenünk, hogy fejlődő intézetünket, abban a nehéz munkában, — melynek egyik igen fáradságos részét az intézet folyóiratának párhuzamosan két nyelven való szerkesztése teszi, — állandóan támogatni fogják.

Ezek után még meg kell említenünk, hogy intézetünk a *Cuculus canorus* vonulási adatainak feldolgozásával SCHENK JAKAB assistens urat bízta meg, ki a munkálódást egész odaadással egyelőre az anyag további fejlesztésével kezdte meg és folytatja. Az adatok száma jelenleg körülbelül hétezerre megy.

Azonban nem hallgathatjuk el, hogy ebben az anyagban aránylag kevésse vannak képviselve: *Franciaország, Belgium, és Dánia*: igen-igen szegényes anyagunk van *Bosznüából, Olaszországból, Görögországból, Norvégiából, Oroszország déli és keleti részéről*; épen semmi adatok sines a Balkán-félsziget többi országairól, *Spanyolországból* és *Portugalliából*. Vannak adataink Ázsiából is, de kevés, s még kevesebb Afrikából.

Tisztelettel kérjük a tudományos intézeteket, társulatokat, egyesületeket és szakférfiakat, kegyeskedjenek a tudomány érdekében intézetünket a vonulási problémák megoldásában segíteni:

1. A rendelkezésükre alatt álló vonulási adatoknak megküldésével, illetőleg ilyen anyagot tartalmazó kiadványaiknak cserébe adásával.

2. Megnevezni olyan — különösen régi s *nehéz hozzáférhető* — forrásmunkákat, továbbá *szakférfiakat*, a hova és a kikhez ilyen adatokért fordulhatunk.

3. Különösen le leszünk kötelezve olyan útbaigazításokért, a melyeknek alapján Ázsia és Afrika némely területéről nyerhetünk adatokat. Főként kérjük az oroszországi intézeteket és szakférfiakat, hogy tájékoztassanak minket az iránt, *hogyan lehetne összeköttetésbe jutnunk s csereviszonyt létesítenünk Szibériában*.

4. Szívesen vennők a megfigyelési adatok mellett a megfigyelési helyek földrajzi fekvésének és magaságának adatait is.

Végül megemlítjük, *hangsúlyozva emlíjük*

Aquila. VI.

Empfangen die verehrten Herren für ihre Freundlichkeit, welche sie mit der Einsendung des reichlichen Materials is Sonderabdrücken und Auszügen gegen die Ung. Ornith. Centrale bewiesen, unseren verbindlichsten Dank. Lassen sie uns hoffen, dass sie unser Institut in seiner schwierigen Arbeit, welche durch die parallele Publication in zwei Sprachen noch erhöht wird, auch fernerhin unterstützen werden.

Die Bearbeitung des Kuckukzuges wurde unserem Assistenten Herrn JAKOB SCHENK übertragen, der die Arbeit auch mit ganzer Hingebung, vorläufig mit der Beschaffung des Materials begonnen hat. Die Anzahl der Daten beläuft sich auf circa 7000.

Als Schwächen des bisher zusammengebrachten Materials müssen wir noch hervorheben, dass das Material von *Frankreich, Belgien und Dänemark* sehr geringe ist; sehr ärmlisches Material haben wir aus *Bosnien, Italien, Griechenland, Norwegen* und aus den *südlichen und östlichen Theilen Russlands*; von Spanien und Portugal haben wir gar nichts, aus Asien wenig, aus Afrika noch weniger.

Wir ersuchen alle wissenschaftlichen Institute, Gesellschaften, Vereine und Fachmänner, unserem Institute in der Beschaffung des Materials im Interesse der Wissenschaft beihilflich zu sein.

1. Durch Einsendung Ihnen zur Verfügung stehender Zugdaten, resp. durch Einsendung diesbezüglicher Arbeiten, gegen welche wir entsprechende Drucksachen zum Tausche anbieten.

2. Durch Offerierung solcher — besonders älterer, schwer zugänglicher Quellenwerke, welche diesbezügliche Daten erhalten, oder durch Bekanntmachungen mit solchen Fachmännern, von welchen wir solche haben könnten.

3. Besonders dankbar würden wir für solche Rathschläge sein, wie wir aus Asien und Afrika Beobachtungen erhalten könnten. Hauptsächlich ersuchen wir die russischen Institute und Fachmänner, uns darüber zu orientieren, wie wir Tauschverhältnisse mit Sibirien knüpfen könnten.

4. Sehr wichtig wären uns neben den Beobachtungen auch die Bestimmung der geogr. und Höhenlage der Stationen.

Endlich erwähnen und betonen wir noch,

meg, hogy czélunkra nézve azok az adatok a legbecsesebbek, hol a megfigyelési helyen kívül a megfigyelés ére, hava és napja pontosan meg van nevezve; és hogy a kakukra vonatkozó adatokon kívül bármely más költöző madárra vonatkozókat is hálával veszünk.

dass unserm Zweck die nach Jahr, Monat, Tag und Station präcis bestimmten Zugsangaben entsprechen, und dass wir neben Zugsangaben über den Kukuk auch andere dankend annehmen.

KISEBB KÖZLÉSEK. — KLEINERE MITTEILUNGEN.

Énekeseink telelése.

Irta: MEDRECKZY ISTVÁN.

Az időjárás befolyása az énekesek életmódjára bizonyára egy évszakban sem mutatkozik oly szembeötlőn, mint télen. Az alacsony hőmérséklet, a szél sebesbb járása a lombtalan erdőn át, de különösen a nagyobb hőtömeg szorosabb összetartásra, a védett helyek felkeresésére, bátorságra, merev mozdulatlanságra és teljes hangtalanságra készíti a különben vidor, mozgékony és eszegező éneklőket. E körülmények teszik lehetővé a megfigyelést, melynek organuma ilyenkor inkább a szem, mint a fül.

Az általános vonásokon kívül van egyes fajoknál sajátos módja, így

az *Accentor modularis* egyesben nálunk tel s ilyenkor el-elhagyja a sűrű eszterjést s ki-kiszáll a tisztásra, hogy a közel levő magvakat felszedje. Rendesen utolsónak jön a pintyfelékhöz, hogy vékony s inkább rovarevésre, mint magtörésre alkalmas esőrével a feltört apró maghulladékot felszedegesse, s utolsónak is marad az asztalnál. Hangját ritkán ballani s csak a sűrű magányból hallatszik néha siró-hívó szava.

Bombicilla garrula csapatokban jelenik meg, bár nem minden télen, jeléül annak, hogy nem rendes vendége hazánkban. Látogatásakor a bogycsókák, eszterjék és bokrok adnak neki táplálékot; így a fakín (*Loranthus europaeus*) és a fagyöngy (*Viscum album*), a madár-berkenye (*Sorbus aucuparia*), Ionez (*Lonicera symphoricarpos*), kánya- és labdafa (*Viburnum*), papsüveg

Die Überwinterung unserer Singvögel.

VON STEFAN MEDRECKZY.

Der Einfluss der Witterung auf die Lebensweise unserer Singvögel ist gewiss in keiner Jahreszeit so auffallend als im Winter. Die niedere Temperatur, der stärkere Zug der Winde durch den unbelaubten Wald, besonders aber grosse Schneemassen zwingen unsere, sonst muntere, bewegliche und schwätzende Sänger zu engerem Zusammenhalten, zum Aufsuchen geschützterer Plätze, zu steifer Unbeweglichkeit und zu völligem Stillschweigen. Diese Umstände ermöglichen ihre Beobachtung, deren Organ um diese Zeit mehr das Auge ist als das Ohr.

Nebst allgemeinen, haben einzelne Arten auch ihre eigenen Züge, so ist:

Accentor modularis bei uns einzeln überwinternd, verlässt auch um diese Zeit nie und da das dicke Gestrüpp und kommt öfter heraus in die Lichtungen, um die nahen Körner aufzulesen. Gewöhnlich kommt sie zuletzt zu den Finken, um mit seinem dünnen, mehr zum Insectenfressen als zum Körneraufbrechen geeigneten Schnabel die aufgebrochenen kleinen Körnerreste anzulesen, und bleibt dann auch bis zuletzt am Tisch. Seine Stimme ist selten zu hören, und nur manchmal kann man aus seinem dichten, einsamen Heime sein klagendes Locken vernehmen.

Bombicilla garrula erscheint in Flügen, wohl nicht jeden Winter, ein Zeichen, dass er kein regelmässiger Gast unserer Heimat ist. Zur Zeit seines Besuches geben ihm die Beeren tragenden Bäume, Sträucher und Stauden Nahrung, so die Eichen- und die weisse Mistel (*Loranthus europaeus* und *Viscum album*), die Eberesche (*Sorbus aucuparia*), das Geissblatt (*Lonicera symphoricarpos*), das Pfaffenhütchen